



Rejent \* rok 15 \* nr 5(169)  
maj 2005 r.

## Recenzja

**Andrzej Drozd, *Ustawa o ochronie danych osobowych.*  
*Komentarz, Wzory pism i przepisy,*  
Warszawa 2004, s. 391**

Problematyka ochrony danych osobowych im bardziej jest powszechna, jeśli chodzi o ilość podmiotów na jej gruncie uprawnionych, tym więcej przysparza trudności podmiotom zobowiązanym do jej stosowania. Mimo że ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych (dalej: ustawa) obowiązuje już od blisko siedmiu lat, to jednak nadal budzi wątpliwości co do sposobu i zakresu jej stosowania. Doczekała się już kilku nowelizacji, w tym najpoważniejszej, dokonanej ustawą z dnia 22 stycznia 2004 r. o zmianie ustawy o ochronie danych osobowych (...), zawierającą delegację do wydania trzech nowych rozporządzeń wykonawczych. Istotne zmiany w zakresie stosowania ustawy spowodowało przystąpienie Polski do Unii Europejskiej.

Zamierzeniem Autora, jak wskazano w słowie wstępnym do „Komentarza...”, było opracowanie wskazówek pomocnych przy stosowaniu ustawy oraz przedstawienie dotychczasowej praktyki w tym zakresie, stąd ograniczono rozważania teoretyczne. Treść ustawy zawiera przepisy, których wykonanie wymaga zastosowania odpowiednich rozwiązań technicznych, głównie informatycznych, co może przysparzać trudności osobom nieposiadającym takich umiejętności, dlatego też Autor przybliży i wyjaśnia nie tylko treść, ale także znaczenie poszczególnych przepisów

w procesie ochrony danych osobowych, ilustrując tę problematykę licznymi przykładami orzeczeń judykatury, poglądów piśmiennictwa czy rozwiązań legislacyjnych przyjętych w Unii Europejskiej.

Książka składa się z trzech części. W pierwszej komentowane są przepisy ustawy, druga zawiera wzory pism, zaś w części trzeciej podano treść aktów normatywnych (krajowych i wspólnotowych), dotyczących omawianego tematu.

Część pierwsza ma układ logiczny, wynikający z kompozycji ustawy, podzielonej na rozdziały.

I tak, w rozdziale pierwszym, w „Przepisach ogólnych” Autor przybliży podmiotowy zakres ochronnego działania ustawy. Wyjaśnia, że prawo do ochrony na jej gruncie przyznane zostało tylko osobom fizycznym, przy czym obejmuje ono nie tylko relacje między jednostką a organami publicznymi, ale także stosunki prywatnoprawne. Ustawa, wskazując na zasady „postępowania przy przetwarzaniu danych osobowych”, zdaniem Autora, określa przede wszystkim obowiązki administratora danych i innych podmiotów związanych z przetwarzaniem. Co do zakresu przedmiotowego działania ustawy uznaje, że stosuje się ją do dwu postaci przetwarzania danych osobowych, tj. do zbiorów ewidencyjnych (przetwarzanych z reguły ręcznie) albo zbiorów danych (przetwarzanych z reguły automatycznie). Zbiór danych to jedno z podstawowych pojęć ustawy, dlatego Autor wyjaśnia jego znaczenie, przybliżając jednocześnie konsekwencje, jakie powoduje dla administratora powstanie takiego zbioru.

Na wysoką ocenę przydatności „Komentarza...” i możliwość jego praktycznego wykorzystania wpływa bez wątpienia podmiotowy zakres ustawy, ale tym razem nie ze względu na uprawnionych do ochrony, ale na zobowiązanych do jej zapewnienia. Ustawę stosuje się bowiem do organów państwowych, ale także do mających siedzibę lub miejsce zamieszkania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej podmiotów niepublicznych realizujących zadania publiczne, osób fizycznych i prawnych oraz jednostek organizacyjnych niebędących osobami prawnymi, jeżeli przetwarzają dane osobowe w związku z działalnością zarobkową, zawodową lub dla realizacji celów statutowych. Ważna z punktu widzenia praktyki notarialnej jest przewidziana przez ustawę norma, w myśl której, jeżeli przepisy ustanawiające tajemnice zawodowe przewidują dalej idącą ochronę niż wynikająca z ustawy w zakresie udostępniania danych, to

nie stosuje się przepisów ustawy o udostępnianiu danych osobowych. Autor „Komentarza...” przywołuje poglądy z literatury, zgodnie z którymi również Generalny Inspektor Ochrony Danych Osobowych nie ma uprawnień kontrolnych względem podmiotów obowiązanych do zachowania tajemnicy, jednak uznaje, że są przepisy mogące stanowić wyjątek od tej reguły.

Właśnie Generalnemu Inspektorowi Ochrony Danych Osobowych (dalej: GIODO) poświęcony jest rozdział drugi ustawy. Jest to organ do spraw ochrony danych osobowych, powoływany i odwoływany przez Sejm za zgodą Senatu, do którego podstawowych zadań należy: kontrola zgodności przetwarzania danych z przepisami ustawy, wydawanie decyzji administracyjnych i rozpatrywanie skarg w sprawach wykonania przepisów o ochronie danych osobowych. Autor omawia te i pozostałe obowiązki GIODO, prezentuje strukturę organizacyjną jego biura oraz charakteryzuje uprawnienia kontrolne inspektorów, wykonujących zadania GIODO. Dalej przedstawia procedurę wykonywania czynności kontrolnych, prawa i obowiązki podmiotu kontrolowanego oraz tryb postępowania w razie stwierdzenia, że zostały naruszone przepisy o ochronie danych osobowych. Oprócz wydania decyzji administracyjnej, nakazującej przywrócenie stanu zgodnego z prawem, GIODO sporządza zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa, gdy działanie administratora danych wyczerpuje znamiona przestępstwa określonego w ustawie.

Szczególnie rozbudowany jest rozdział trzeci ustawy, dotyczący zasad przetwarzania danych osobowych. Przepisy w nim zawarte odnoszą się do obowiązków administratora danych, a ich prawidłowe wykonanie zapewnia właściwe funkcjonowanie ustawy i skuteczną realizację jej celów. Do jednego z podstawowych obowiązków administratora danych należy poinformowanie osoby, której dane dotyczą, o celu ich zbierania, prawie dostępu do danych i ich poprawiania, dobrowolności lub obowiązku ich podania oraz o nazwie i siedzibie administratora. Ów obowiązek informacyjny, jak podkreśla Autor, stanowi jedną z podstawowych gwarancji autonomii informacyjnych jednostki, w tym także wykonywania jej uprawnień kontrolnych na gruncie ustawy. Podaje także, że ustawa – Prawo o notariacie nie zawiera przepisu zezwalającego na przetwarzanie danych bez ujawniania faktycznego celu ich zbierania, dlatego również na notariuszu ciąży wskazany obowiązek powiadomienia, chyba że jego

spełnienie prowadziłyby do naruszenia tajemnicy zawodowej. Autor analizuje także obowiązującą przy przetwarzaniu danych osobowych zasadę adekwatności, która dotyczy relacji między zakresem zbieranych danych a celem administratora, zaliczając do danych adekwatnych art. 92 § 1 pkt 4 ustawy – Prawo o notariacie.

Następnie wskazuje dane, w stosunku do których obowiązuje zakaz przetwarzania, tzw. wrażliwe dane osobowe lub dane szczególnie chronione i podaje przykłady, gdzie zakaz ten zostaje uchylony.

W dalszej części opracowania omówiony został status podmiotów, które nie są administratorami danych, ale zajmują się działalnością związaną z ich przetwarzaniem, oraz obowiązki i warunki umowy o przetwarzanie danych, jaką te podmioty są obowiązane zawrzeć z administratorem.

Z punktu widzenia interesów osób, których dane osobowe są przetwarzane, ciekawy jest rozdział czwarty ustawy pt. „Prawa osoby, której dane dotyczą”. Autor wyjaśnia, że uprawnienia wskazane w przepisach ustawy mają charakter autonomiczny względem przepisów przysługujących na podstawie przepisów innych dziedzin prawa, zwłaszcza kodeksu cywilnego w zakresie ochrony dóbr osobistych. Uprawnienia na gruncie ustawy wiążą się przede wszystkim z prawem do informacji o celu, zakresie, źródle i sposobie przetwarzania danych oraz możliwością skorzystania z administracyjnego trybu wniesienia sprzeciwu wobec przetwarzania danych, żądania ich uzupełnienia, uaktualnienia, usunięcia, zaprzestania przetwarzania i innych. Autor szczegółowo omawia sposób realizacji powyższych uprawnień, tryb, w jakim powinno nastąpić ich spełnienie i obowiązki administratora w tym zakresie.

Kolejny, piąty rozdział ustawy pt. „Zabezpieczenie danych osobowych” jest adresowany do administratorów i innych podmiotów, ponieważ określa ich obowiązki w zakresie zabezpieczenia danych osobowych. Są to obowiązki o charakterze technicznym oraz organizacyjnym, wskazanym w ustawie, a skonkretyzowane w przepisach wykonawczych do ustawy, stwierdzające, że obszar, w którym przetwarzane są dane osobowe, to nie tylko miejsca, gdzie wykonuje się na nich operacje, ale także miejsca przechowywania wszelkich nośników informacji zawierających dane, np. szafy z dokumentami, serwery, dyski, płyty CD. Autor szczegółowo omawia środki bezpieczeństwa, jakie powinien przedsięwziąć administrator w celu

zapewnienia danym należytego bezpieczeństwa, instrukcje, metody i procedury zarządzania systemem informatycznym oraz obowiązki osoby pełniącej funkcję administratora bezpieczeństwa informacji.

Podobnie jak rozdział poprzedni, rozdział szósty „Rejestracja zbiorów danych osobowych” odnosi się do obowiązków administratora. Celem tej rejestracji, jak podkreśla Autor, jest wstępna kontrola zgodności przetwarzania danych z prawem, co należy do kompetencji GIODO. Omówione zostają warunki, jakie powinno spełniać zgłoszenie zbioru danych do rejestracji, zadania GIODO w zakresie prowadzenia ogólnokrajowego, jawnego rejestru zbiorów danych osobowych oraz przysługujące każdemu uprawnienie do jego przeglądania. Wskazuje jednak, że z obowiązku rejestracji danych zwolnieni są administratorzy danych dotyczących osób korzystających m.in. z ich obsługi notarialnej, adwokackiej, radcy prawnego.

Rozdział siódmy normuje „Przekazywanie danych osobowych do państwa trzeciego”. Jak wyjaśnia Autor, państwem trzecim jest państwo nienależące do Europejskiego Obszaru Gospodarczego, co oznacza, że przekazywanie danych do państw do niego należących odbywa się według tych samych zasad, co przetwarzanie danych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Podkreśla, że administrator danych sam musi ocenić, czy państwo trzecie zapewnia odpowiednie gwarancje ochrony, ponieważ GIODO nie wydaje w tym zakresie żadnych zaświadczeń.

Rozdział ósmy, przedostatni, zawiera przepisy karne związane z niezgodnym z przepisami ustawy przetwarzaniem danych osobowych, niezależnie czy są popełniane przez administratora, czy też przez każdy inny podmiot, który przetwarza dane wbrew jej przepisom.

Drugą część „Komentarza...” wypełniają wzory pism, których sporządzenia wymagają poszczególne przepisy ustawy. Dla osoby, której dane są przetwarzane przydatny może okazać się wzór zgody na przetwarzanie danych osobowych, wzór wniosku o udzielenie informacji oraz wzór sprzeciwu wobec przetwarzania danych dla celów marketingowych lub przekazywania danych innym osobom. Z kolei dla administratora, aby wiedział jak poprawnie zredagować pismo, pomocny jest np. wzór powiadomienia (na podstawie art. 24 i 25 ustawy) i informacji o przetwarzaniu danych.

Ostatnia, trzecia część recenzowanego opracowania, zawiera akty normatywne prawa krajowego i wspólnotowego (w postaci pełnych tekstów lub wyciągów), które w sposób pośredni lub bezpośredni dotyczą problematyki ochrony danych osobowych.

W sumie prezentowana książka stanowi kompleksowe i wyczerpujące opracowanie dotyczące ochrony danych osobowych. Komentując przepisy ustawy, Autor nie poprzestaje jedynie na ich wyjaśnieniu, przybliżeniu Czytelnikowi, ale pokazuje sytuacje, w jakich dany przepis może znaleźć zastosowanie w praktyce. Wyczerpujące podejście do tematu polega także na tym, że powołuje przykłady orzecznictwa zarówno Sądu Najwyższego, Naczelnego Sądu Administracyjnego, jak też decyzje Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych. Nie poprzestaje przy tym na wskazaniu dat i sygnatur, ale podaje istotne motywy rozstrzygnięcia i ich znaczenie dla dalszego stosowania przepisów ustawy. Oprócz tego „Komentarz...” zawiera bardzo bogatą bibliografię, której pozycje mogą pomóc zainteresowanym w eksplorowaniu szczegółowych zagadnień przedmiotu. Kolejną zaletą książki są odwołania do przepisów wspólnotowych, głównie dyrektyw, co jest pomocne przy zrozumieniu funkcji i celów poszczególnych przepisów ustawy oraz praktycznym ich zastosowaniu.

Wreszcie komplement pod adresem opracowania, niesygnalizowany wcześniej, aby go należycie wyeksponować. Komentarz w miejscach, gdzie miało to swoje uzasadnienie merytoryczne, wskazuje zastosowanie odpowiednich przepisów ustawy do relacji pracownik-pracodawca. Stosunek pracy, co uświadamia opracowanie, generuje mnóstwo zdarzeń z dziedziny ochrony danych osobowych, a tym samym wymaga wiedzy nie tylko po stronie pracodawcy, ale także pracownika. Autor opracowania podaje wiele praktycznych przykładów zastosowania przepisów ustawy związanych z zatrudnieniem pracowników, ukazując swą bogatą wiedzę w obrębie prawa pracy.

Te cechy „Komentarza...” powodują, że jest on godny polecenia nie tylko prawnikom, przedsiębiorcom czy pracodawcom, ale każdemu, kogo ochrona danych osobowych dotyczy, czyli... wszystkim.

*Jerzy Jacyszyn*